

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiło jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa
v Ljubljani, Frančiškanska ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljatve je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsak četrtek pop. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 30— K
pol leta . . . 15— "
četrť leta . . . 7:50 "
posamezna številka po 60 vin.

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin. za vsako petit-vrsto. Priloge stanejo poleg poštnine še 45 K.

Telefon uredništva
št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste, če se teka enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja uvrčenja od petit-vrste po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačevati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na naslov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovarisa
v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni čekovni urad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Organizacija.

Dne 1. marca t. l. se je rodil „Učiteljskemu Tovarishu“ brat „Učiteljski List“, glasiło jugoslovanskega učiteljstva na okupiranem ozemlju.

Na uvodnem mestu prve številke je članek tov. J. Pahorja pod gorenjim naslovom. Nanaša se na tamošnje razmere, a tangira tudi nas. Med drugim izvaja sledeče:

„Organizacija je veliko sredstvo v borbah življenja. Tako sredstvo napredka, kakor nazadovanja, sredstvo tlačenja in osvobodjevanja, obrambno in napadalno sredstvo. Posamičnik je le kaplja v nevihti, atom v velikem dnevnem valovanju.

Slednji delavec danes že to ve, le jugoslovanski učitelj še ne čuti dovolj vulgarne resnice. Ne ve, da je v dobi tako dalekosežno in smoteno razvitega orodja, kakor je državni stroj, v dobi strujenih enot, kakor so velike politične stranke, edino samoohranjalno sredstvo le organizacija. Čulo in učilo je o Svatopolkovih palicah, a jih ne razume.

Danes ima — trenutno — toliko plače, da živi; le da živi in nič več. In to glejte, zadošča, da ugasne še ona iskrica za organizacijo, ki jo je morda netila naša polstoletna beda.

Ali dejstvo je, da se je Bereninijev zakon dosegel s silo organizacije, z junjsko stavko učiteljstva vse Italije in vsa naša slepota ne izpremeni tega! In dejstvo je, da ima Bereninijev zakon tudi svoje slabe strani! Dosedlej smo imeli pravico do pokojnine, četudi neznatne, z desetimi in tudi s petimi leti, če smo postali o šoli nesposobni za delo. Odslej? Kako odslej? Ali res šele s petindvajsetimi? In s kakšnimi prejemki? Morda s takimi, da bi ne bilo mogoče živeti.

Še drugo, večje vprašanje je, vprašanje našega pravnega položaja. Ali vemo dovolj, da je ta najbolj odvisen od naše organizacije? Ali vemo, da je človek sam sebi najboljša opora? Ne, učitelj nima toliko zmislja za svojo organizacijo, kolikor ga ima zadnji delavec. In vendar je delavcu lahko, odloži kladivo in gre drugam; dobil bo delo, če le hoče delati.

Učitelj? So tovariši, ki so že pred voljno bili v službi, pa do danes ne morejo dobiti mesta. A bi delali radi, radi; delo je njih obstoj! Z vsemi prošnjami, z vsemi ponižanji ne morejo do kruha!

In tisti, ki imajo službe? Koliko je njih pravic, pridobljenih v doletnem delu? So li gotove? Koliko časa čedo še veljale?

Dejstvo je, da smo danes odvisni od samovolje in trpke prijaznosti oseb, namesto od jasnih in nepodkupnih določb zakonov. In kako poslej? Ali hočete, da smo učitelji, s častjo neodvisnih ljudi, ali pa naj bomo šahove figure, lutke na petih nitih?

Vadljali bodo z nami po lastni volji in brez naše volje, če ne bomo imeli opore v trdni, živi organizaciji. Vadljali bodo s pomočjo naših napak, naših strasti, naše sebičnosti, naše pohlepnosti, našega užaljenega samoljubja, skratka: vseh onih naših zlih nagonov, ki jih lahko vpreže, kdor ima volje v rokah.

To je bila običajna zgodovina našega stanu, davni grenki delež našega kruha. Vadljali bodo z nami in godilo se nam bo po zaslugi. Zakaj organizacija ni le najboljše sredstvo šibkih, temveč ustvarja tudi zmisel skupnosti, zatira zle nagone, najusodnejše sovražnike skupnih koristi, ublažuje jih in izločuje, kaže njih pogubnost in opozarja na cilje, da jih lažje dosežemo po strmi, težki poti osebnih slabosti in mimo nevarnih prepadov majhnega egoizma majhnih ljudi, brez katerih, žal tudi naš stan ni.

Obenem daje organizacija zavezt moči, kadar je posamičnik v trdi preizkušnji borbe. Sam očiščen, ker vidi jasno, da ima skupne cilje s svojim tovarišem, sam popolnejši, ker je premagal, kar je slabega, nizkega v njem, bo toliko večji, toliko močnejši, kadar bo stal v boju proti krivici in nasilju. Kolikor močnejši bo, toliko lažje bo zmagoval. Korist bo imel on sam in jo bodo imeli vsi.

L. W.:

Slabo mnenje.

Slabotne ženske imamo napram moškimi sicer vedno svoje mnenje; razume

se, da je naše mnenje ob važnejših vprašanjih vedno — slabo mnenje.

Nič se ne hudujte, tovarišice, to je tako uredila mati narava. Saj vam je znano, da je naše duševno delovanje lokalizovano po možganskem staniču? No, vidite, usoda pa je naklonila moškimi nekaj gramov več stanic, kakor ženskam in — najbrže producirajo prav te možganske stanice — dobro, pravo mnenje.

Uredništvo naj mi tedaj dovoli, da izrazim v našem „Tovarishu“ svoje žensko mnenje — seveda slabo mnenje, ki sem si ga stvorila na zadnjem občnem zboru ljubljanskega učiteljskega društva.

V vseh, ali recimo v večini naprednih društev se je že (ali se pa še bo) pojavilo nesoglasje med demokratičnimi absolutisti in absolutističnimi demokrati.

Prideš, človek, iz dežele edinosti, gledaš ta čudni boj in ga ne moreš razumeti. Kako se odločiš? Na katero stran se postaviš?

Oleđaš, opazuješ. Vprašuješ, kaj hočejo prvi, kaj drugi.

In opaziš: demokratični absolutisti so proti enakopravnosti žensk (aha!), rogaajo se nam.

In še opaziš: absolutistični demokrati stremijo po samovladi, so proti enakopravnosti (namreč drugače mislečih moških) — niso tedaj pravi socialisti in postavljajo ženske naprej le zato, da se skrijejo za njih krila.

Pa si stvořiš mnenje — slabo mnenje, ker je žensko mnenje: Nikjer nič pravega demokratizma, samo stremjenje po nadvladi (kajpada poleg običajne učiteljske idealnosti).

Ljudje smo.

Ker pa smo ljudje in nam svojega človečanstva ni mogoče odložiti, vprašam vas in prosim, da mi razložite: Kako si predstavljate našo stanovsko organizacijo „Udruženja“ vsega učiteljstva?

Ali naj bo to zopet konglomerat bojevitih glav, katerih vsaka bo stremila za tem, da se dvigne iznad drugih?

Moje slabo mnenje je to-le: Preden se združimo, treba se nam je ločiti (to je v ostri luči pokazal omenjeni občni zbor!) — ne v posameznike, temveč v tri različne politične učiteljske klube: liberalce,

socijaliste in klerikalce, kakor se po starem imenujejo; vsakemu pa je prosto, da si ogrne nov plašček, če je stari že preveč oguljen.*)

Vsaka učiteljska stranka izvoli po številu svojih pripadnikov, oziroma članov, gotovo število delegatov. (Tako Srbi, tak Hrvati in mi.) Te pokrajinske učiteljske delegacije (slovenska, hrvaška in srbska) tvorijo vsaka zase slovenski, hrvaški, oziroma srbski delegacijski odbor in volijo izmed sebe vsak odbor enako število članov v glavni odbor — v „Udruženje“, ki bi bilo na ta način nekakšen učiteljski parlament, proti kateremu nihče ne bi mogel izreči očitja, da vlada v njem ta ali oni absolutizem.

To bi bila tudi edina pot, po kateri prihranimo drugače mislečim tovarišem, tudi takim, ki so se pregrešili proti nam (izključeni naj bi bili le oni — če jih je še kaj — ki se morajo smatrati političnim zločincem naše države), ponižujoči korak — korak čez naš prag, ki se ga — priznajmo, da upravičeno — toliko obotavljajo storiti, saj zahtevamo od njih brezpogojno predajo.

Onim pa, ki so po nevednosti, zaslepljenosti ali vsed družinskih razmer zašli v druge vrste, damo s tem najlepšo priliko, da se zopet vrnejo k nam — brez poniževalnega pritiska.

To bi bilo nesebično, plemenito utelešenje prave demokratske misli: Ne preko lastnega prepričanja, ne s stisnjenimi zobmi in mačje ukrivljenim hrbtom, temveč vsak po svojem prepričanju, vsak s svojo zaslabo, vsak z vero in poroštvom za pravičnost izvunstrankarske organizacije naj bi vsi stopili v „Udruženje“! Le tedaj, ako bodo v „Udruženju“ zastopane vse učiteljske stranke, postane „Udruženje“ pravi stanovski dom vsega

*) Ljubljanskemu učiteljskemu društvu se ni treba ločiti na liberalce, socialiste in klerikalce iz enostavnega vzroka, ker slednji v društvu ni. Učiteljstvu, ki je zunaj naše organizacije, je dano na svobodo, da ukrene, kar mu drago. Ne silimo ga nikamor. Do UJU pridemo tudi — brez njega. „Nov plašček“ vrača zavedno slov. učiteljstvo na drug naslov. Opomba uredn.

LISTEK

Pozdrav iz domovine. *)

Vam, bratje, sestre, pozdravilo vroče iz naših src, kjer plamen bolečin nad radost dviga se in kjer se joče iskreno vas objemajoč spomin!

A ker stori, kar mora in kar hoče, jeklena volja združenih vrlin, zgodi se, da poljubi vriskajoče svobodno mater nje ljubeči sin!

Kar kroni demant je in veji roža, to vi ste nam — nam vi ste mnogo več! Molitev, ki pekočo rano boža,

ki srečo sluti, žalostne bodreč — ta vaša pota vsa zvestó obkroža... In v zarji bliska se pravice meč! —

V Ljubljani, dne 9. februarja 1920.

E. Gangl.

*) Ta „Pozdrav iz domovine“ je bil namenjen tržaškemu „Učiteljskemu Listu“. Sonet pa v Juljski Benečiji ni smel zagledati belega dne. Uredništvo.

FLORIJAN:

† Toma Pušenjak.

„Stal vedno neupognjen je junak, le njej se vklonil je, ki mora se ji vsak.“

Dne 23. prosinca t. l. je nenadoma zagonetne smrti preminul tovariš Toma Pušenjak, nadučitelj na Cvenu pri Ljutomeru. Dan poprej še zdrav in čil med domačimi lovci, naslednje jutro — mrlič! Ni dognano, je-li ponoči na potu domov iz bližnje sosednje vasi zmrznil, ali pa je povzročil njegovo smrt mogoče kak zločin. Tužno dejstvo je, da ga je smrt iztrgala prezgodaj šoli in tamošnjemu narodu ter da je izguba takega šolnika in knetijskega strokovnjaka v današnjih razmerah za Cven nenadomestljiva.

V Pušenjakovi obitelji je smrt tekom devetih mesecev odigrala nad vse pretresljivo tragedijo: spomladi l. 1919 mu je pobrala smrt za sušico hčer-učiteljico v starosti 26 let, kmalu potem je podlegla boleznii njegova soproga Marija, roj. Paulič, jeseni nato je izdihnil še sin! Vsi znanci in prijatelji Tomovi smo v nemem sočutju delili njegovo boleost in tugo, boječ se, da tako kruti udarec usode stro še njega samega. Toda v tem oziru smo podcenjevali njegovo duševno in telesno jakost: prebolel je globoko žalost — vsaj

na zunaj — išoč si utehe v intenzivnem šolskem in izvenšolskem delu, v ljubeznipolni skrbi za svoje še nepreskrbljene otroke in na — lovu. Očvrstl se je zopet duševno in telesno ter nam utrjeval nado, da bo še dokaj let plodonosno deloval kot učitelj vzgojitelj mladine in odraslih na Cvenu. Dne 23. prosinca pa nas je osupnila vest, da je Parka prestrigla nit njegovega življenja.

Pokojni Tomo Pušenjak je bil neumoren, res eliten in vsestransko priznan delavec na polju šolstva, knetijsstva, narodno-gospodarske organizacije in narodno-napredne politike. — Rojen l. 1861. v Bunčanih na Murskem polju kot sin knetijskih staršev se je v precej neugodnih razmerah izšolal v Mariboru, kjer je l. 1880. na tamošnjem učiteljskem maturiral. Prvo loco je služboval pri Kapeli, kjer si je izbral tudi družico za življenje, s katero je živel v srečnem zakonu ter vzorno vzgajal svojih sedmero otrok.

L. 1882. je bil Toma Pušenjak nameščen kot nadučitelj na novoustanovljeni dvorazredni šoli na Cvenu. Takoj prva leta njegovega delovanja na tej šoli se je razširil po okraju glas o veselem, vsestranskem napredku. Pokojni Toma se je precej po preselitvi na Cven z vso vnemo lotil čebelarstva, sadjarstva, cvetličarstva, zelenjadarstva ter narodno-gospo-

darsko-organizatoričnega dela, za vse je kazal in tudi dokazal posebne prirojene in z marljivostjo pridobljene zmožnosti; zato pa je njegovo delovanje imelo obilo uspeha.

Odkar se tovariši spominjajo, je bil Toma izurjen botanik-strokovnjak; poleg slovensko-nemške je vrlo obvladal tudi latinsko botaniško terminologijo. — Kot čebelar je bil veščak v teoriji in mošter v praksi; v družbi z gdom. Mursom sta postavila pri cvenski šoli na vrtu obširen, vzoren čebelnjak po Neisser-jevem sestavu. Nešteto čebelarjev-začetnikov se je zatekalo k Tomu po nauke in potrebne nasvete. On, zmigom blaga, uslužna duša, je vsakomur rade volje ustregel, nikoli ni kazal sledu najmanjše nevolje; tako si je vzgojil v okolici celo generacijo čebelarjev. V prejšnjih letih je velikokrat nastopil na shodih kot učitelj umnega čebelarstva s premakljivim satovjem; njegova zasluga je, da so na Murskem polju izvirili prejšnji slavnati čebelni panji (koši) do malega ter da se je čebelarjenje v panjlih z mobilno stavbo povzpelo na visoko stopnjo.

Blizu šole si je Toma uredil vzoren šolski vrt, zakaj krajni šolski svet cvenski mu je, uvažuje njegove plemenite namene, šel rad in drage volje na roko. O leni drevesnici na šolskem vrtu cven-